

4 | Konsten att minnas

Minnet är grundläggande i all mänsklig verksamhet – vi minns händelser, människor, fakta, ord och tusen och en andra saker – men det är också avgörande för olika kunskapsbildande processer. Detta avsnitt ska fokusera på ett speciellt sätt att minnas, vilket går bortom det rent personliga, och som vi har valt att kalla minnespraktiker.

I vetenskapshistorisk forskning används begreppet vanligtvis för att beteckna mer officiösa högtidlighållanden som exempelvis jubileer, statyresningar och liknande, och där tilldragelsen syftar till att skapa och upprätthålla det kollektiva minnet av någon person, institution eller ibland upptäckt. Men begreppet kan med fördel breddas till att innefatta även mer anonyma praktiker, vilka inte nödvändigtvis syns i offentligheten och som kan engagera både enskilda och grupper av människor. Att skriva dagbok är ett exempel, att ordna sitt fotoalbum ett annat. Ser vi specifikt till vetenskaplig verksamhet kan forskarnas observationsjournaler, databaser och forskningsarkiv tjäna som exempel på minnespraktiker – praktiker som dessutom är integrerade i kunskapsbildningsprocessen. Exemplens gemensamma nämnare är att de utgörs av aktiva, mer eller mindre organiserade ansträngningar för att minnas. Till sakens natur hör att minnespraktikerna av naturliga skäl lämnar gott om avtryck i arkiven, vilket i sin tur gör dem tacksamma att studera.

Det första knippet essäer behandlar mer vardagliga minnespraktiker vilkas spår ofta kan påträffas i personarkiven. Ett exempel är klippböckerna, populära under förra delen av 1900-talet, som innehåller tidningsklipp insamlade och inklistrade av någon forskare eller ibland anhörig. Ett annat exempel är de samlingar av porträttbilder som återfinns i många äldre personarkiv, och vilka vittnar om en kultur där man bytte och samlade dessa bilder som ett led i den sociala interaktionen forskare emellan. Ytterligare ett belysande exempel är grupp fotografiet, en lätt igenkännbar genre där minnet av någon form av sammankomst bevaras för eftervärlden genom

att deltagarna ställt upp sig för fotografering. Dessa praktiker – i dag i stor utsträckning ersatta av digitala plattformar som Facebook och Instagram – handlar inte bara om att minnas det som varit, utan har utgjort olika sätt att odla gemenskap och identitet, båda avgörande för forskarrollen.

Men gemenskap och identitet skapas också på en institutionell nivå, och för en organisation som Vetenskapsakademien har minnespraktiker alltid varit ett centralt inslag i verksamheten. Redan i de första stadgarna slogs det fast att viktiga dokument skulle arkiveras och att avlidna ledamöter skulle hyllas med parentationer, två tämligen olikartade sätt att minnas. Under åren har man sedan engagerat sig i en mångfald liknande aktiviteter. Man har slagit medaljer och delat ut minnespenningar, man har organiserat jubileumsfiranden och över huvud taget vinnlagt sig om att vårda minnet av sina namnkunniga medlemmar och sin akademi. Aktiviteter som dessa spelar en viktig roll för alla kunskapsorganisationer – de skapar och upprätthåller traditioner som internt kan bidra till samhörighet och en gemensam identitet, samtidigt som de tjänar till att befästa organisationen och dess verksamhet i det allmänna medvetandet. För en vetenskaplig akademi har minnespraktiker också varit viktiga för att cirkulera föreställningar om vad vetenskap och inte minst själva forskargestalten är för något. Därmed länkas också denna typ av minnespraktiker till den kunskapsbildande verksamheten.

Det finns många exempel på minnespraktiker av mer officiös karaktär och detta avsnitt avslutas med en samling bildessäer där symbolproduktion står i centrum. Den första av dessa är en essä om hur Akademien lite motvilligt gjorde Emanuel Swedenborg till en av sina märkesgestalter. Essäerna handlar därefter om Akademiens högtidsdag, instiftad för att i offentligheten minnas vetenskapsåret som gått, och om en medalj präglad med syftet att uppmärksamma Akademiens insatser rörande befolknings- och naturresursfrågor. Minnestemat avslutas sedan med en triptyk bildessäer om Linnéjubileets historia. Jubileet firades första gången 1807, hundra år efter Linnés födelse, och har sedan firats igen 1907 och 2007. Som vi ska se har både intresset och formerna för detta jubileum skiftat högst väsentligt under seklens lopp.

BESÖKARE VID KRISTINEBERGS ZOOLOGISKA STATION
fika på verandan sommaren 1935. I mitten sitter föreståndare
Gunnar Gustafson.